

УДК: 343.211(4-672EU)
Biblid 1451-3188, 16 (2017)
Год XVI, бр. 60, стр. 42–62
Изворни научни рад

ПОЛОЖАЈ НАЧЕЛА *NE BIS IN IDEM* У КРИВИЧНОМ ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Мирза ТОТИЋ, Мсц
Доц. др Александар Р. ИВАНОВИЋ¹

ABSTRACT

The aim of the paper is to present the principle of *ne bis in idem*, as a tenet on which national criminal law, the criminal law of the European Union (EU) and international criminal law postulate. Mentioned principle has an important role in the criminal law of all countries because it prevents any person to be tried twice for the same offense. That is why the professional theory and practice treat it as a leading human right and the reason why it occupies a very high place in a significant number of constitutions of modern states. The paper deals with creation of the principle, its contribution to the affirmation of cooperation between the Member States of the European Union (EU) and the impact on the modernization of legislation that have improved the content of European law (Charter of the European Union on the fundamental rights, Schengen Agreement, Convention implementing the Schengen Agreement-CISA, Freiburg proposal and Green Paper on conflict of jurisdiction), by which it has become known for. The special part of the paper presents an analyze of the development path of European criminal law, since criminal matters were not part of the competence of the legislation of the European Union (EU) in the first decades of its existence, as well as the interpretation of concrete cases from court practice. Interpretation of cases is actually a reference to requests made by individual Member States to the European Court of Justice (ECJ) for legal help, who provided it in a very effective way proving to be the best guarantee of protection of fundamental values on which the European Union (EU) is based on.

Key words: European criminal law, *ne bis in idem*, Schengen Agreement, Green Paper, European Court of Justice.

---

¹ Департман за правне науке Интернационалног универзитета у Новом Пазару, Нови Пазар, Е-маил: mirzatotic@yahoo.com.

1) УВОД

У савременим условима кривично право се пословично дефинише као самостална правна дисциплина или као скуп законских правних прописа којима су утврђени услови за примену изречених казних мера и других кривичних санкција према учиниоцима кривичних дела, у циљу заштите друштвеног, правног и економског система одређене државе. Сама чињеница да су преступници вршећи незаконите активности већ одавно занемарили питање државних граница, наметнула је потребу за оснивањем међународног кривичног права. Оно се, иако прилично споро, а у последњим деценијама 20. века знатно брже и систематичније, из почетних међудржавних односа поводом кривичних дела са елементима иностраности, обликује у самостално право међународне заједнице и све више поприма универзалне карактеристике.² Познато је да је кривично право донедавно било строго територијално и национално, што практично значи да су државе унутар својих граница имале искључиво право да у сопственом закону предвиде која се дела сматрају кривичним, да пропишу санкције и да на тај начин штите интересе и безбедност својих грађана и своју политичку организацију.³ Међутим, у међународном праву многе државе још увек не могу да се помире с чињеницом да појединци нису само објекти међународног права већ и његови субјекти, што нужно води ка систему повлашћених и потлачених... крајњи резултат је велики број различитих конфликта на светској сцени.⁴ Ипак, на светској сцени су све чешћи случајеви интегрисања држава у регионалне заједнице где је Европска унија (ЕУ) права парадигма.⁵ На њеној територији се примењују правне тековине или *acquis communautaire*, што значи да функционише на сопственим правним изворима који имају једнаке правне учинке за све државе чланице и њихове држављане. Осим што представља интеграцију од двадесет седам држава чланица, Европска унија (ЕУ) се темељи на јасно утврђеним правилима која се морају поштовати, јер би у супротном њен опстанак био значајно угрожен. Питање правне сигурности грађана држава чланица, које је од изузетног значаја јер представља услов за неометано обављање свих животних активности, у тако сложенем систему је

---

² Ž. Horvatić, „Globalno suprostavljanje kriminalu na prelomu milenijuma”, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, br. 2/01, str. 249-305.

³ С. Аврамов, М. Крећа, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 2003, стр. 343.

⁴ V. A. Smeulers, *The position of the individual in international criminal cooperation*, in: Vervaele J. A. E. (ed.), *European Evidence Warrant. Transnational Judicial Inquiries in the EU*, Intersentia, 2005, pp. 79-102.

⁵ З. Стојановић, *Међународно кривично право*, Правна књига, Београд, 2008, стр. 209.

наметнуло нужну кооперацију у кривичним стварима. Резултат тих активности је настанак европског кривичног права, као самосталне правне дисциплине. Уговор о Европској унији (ЕУ) потписан 1992. године у Мастрихту (*Maastricht Treaty*), који је ступио на снагу наредне године, успоставио је њену нову структуру (*Three pillar structure*). Посебно је занимљив трећи стуб или Полицијска и правосудна сарадња у кривичним стварима (*Police and Judicial Co-operation in Criminal Matters – PJCCM*)⁶ којим се намеће обавезна сарадња држава чланица, али и других европских држава, у сузбијању организованог међународног криминала. Будући да кривично законодавство није било у надлежности некадашње Европске економске заједнице (ЕЕЗ), иста није имала компетенције да поступа по питањима која су се односила на контролу незаконитих активности. Последњи у низу уговора који су потписани на нивоу Европске уније (ЕУ), познати Лисабонски споразум (*Lisbon Treaty*), у свом члану 67 став 2 предвиђа: “(...) да Унија настоји да осигура висок ниво сигурности путем мера којима ће спречити и сузбијати криминал, расизам и ксенофобију, али и мерама координације и кооперације између полицијских и правосудних власти и других компетентних ауторитета, као и кроз међусобно признање судских одлука у кривичним стварима и уколико је неопходно, усклађивањем кривичних закона”.⁷ У циљу заштите основних права држављана Европске уније (ЕУ) формиран је Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) са седиштем у Луксембургу, чија је основна надлежност да поступа по тужбама у случају повреда оснивачких Уговора, односно уговорних обавеза, које против државе чланице могу поднети Европска комисија (*European commission – EC*) или друга држава чланица. Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) је такође надлежан да контролише законитост аката које у оквиру законодавног процеса заједнички доносе Европски парламент (*European Parliament – EP*) и Европски савет (*European council – EC*), да даје мишљење о претходном питању у вези са применом

⁶ Трговина оружјем, људима и дрогом, тероризам, организовани криминал, подмићивање и превара су незаконите активности које су потписивањем Уговора из Мастрихта (*Maastricht Treaty*) постале део надлежности Европске уније (ЕУ). Након ступања на снагу наведеног Уговора 1. децембра 2009. године, којим је Европска унија (ЕУ) добила статус правног лица и могућност закључења међународних споразума, извршена је њена реорганизација на начин да у одређеним областима има искључиве или подељене надлежности, док у другим може служити као потпора активностима држава чланица на датом подручју. На плану слобода грађана, сигурности и правосуђа Европска унија (ЕУ) има подељене надлежности (*shared competence*) са државама чланицама.

⁷ Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>. Посећено: 28. јануара 2017, 14:09.

оснивачких Уговора и да тумачи акте које су донели органи Европске уније (ЕУ). Из наведеног следи закључак, да је формиран систем ефектне контроле заштите најважнијих демократских вредности, међу којима људска права, слободе и сигурност грађана заузимају највише место.

2) РАЗВОЈ ЕВРОПСКОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

У првим деценијама постојања Европска економска заједница (*European Economic Community – EEC*) на подручју кривичног права није имала никакве ингеренције. Три оснивачка уговора која су поставила темеље данашње Европске уније (ЕУ) уређивали су питања успостављања заједничког тржишта за угаљ и челик, с циљем подстицања мирног коришћења нуклеарне енергије на територији Европе. Такође, ингеренције тадашње Европске економске заједнице (*European Economic Community – EEC*) односиле су се на стварање заједничког тржишта, што је уједно означило и увођење четири основне слободе (слободно кретање робе, људи, услуга и капитала), заједничку трговинску и пољопривредну политику, као и фискалну и економску координацију између држава чланица. Међутим, надлежност се током времена проширила и на материју кривичног права, путем утицаја који је право некадашње Европске економске заједнице (*European Economic Community – EEC*) имало на кривична законодавства тадашњих држава чланица, нарочито у домену политике заштите животне средине, пољопривреде, риболова и саобраћаја. Најбољи доказ такве тврдње, а уједно и конкретан пример из праксе, је Директива Европског савета (*European Council – EC*) од 24. априла 1972. године, која уређује области осигурања од грађанскоправне одговорности у погледу употребе моторних возила и извршења обавеза осигурања од такве одговорности.⁸ Ипак, највећи допринос у јачању утицаја тадашње Европске економске заједнице (*European Economic Community – EEC*) на кривична законодавства тадашњих држава чланица извршио је Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) решавајући конкретне случајеве из праксе. Један од таквих је и случај Вотсон (*Watson*) из 1976. године.⁹

---

⁸ Council Directive 72/166/EEC on the approximation of the laws of Member States relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, and to the enforcement of the obligation to insure against such liability, *OJ L 103 of 02.05.1972*.

⁹ Италијански закон предвиђао је обавезу домаћих држављана да у року од највише три дана пријаве италијанској полицији странце који бораве на њиховој територији. У конкретном случају, италијански држављанин Алесандро Белман (*Alessandro Belmann*) у својој кући у Милану угостио је британску држављанку Лин Вотсон (*Lynne Watson*). Током посете Венецији Лин је изненада нестала, па се господин Белман обратио за

На плану сарадње полицијских органа држава чланица тадашње Европске економске заједнице (*European Economic Community – EEC*) најодлучнији корак напред уследио је као одговор на терористичке акте који су се догодили за време Олимпијских игара у Минхену (Западна Немачка) 1972. године. Тај догађај показао је сву порозност полицијских снага на националном нивоу и истакао потребу и хитност снажније међународне полицијске сарадње. Закључак је познат, Интерпол није имао капацитета да самостално одговори на проблеме нарастајућег организованог криминала, а нарочито тероризма, с којим се у то време Стари континент озбиљно суочавао. Конкретно, на самиту Европског савета (*European Council – EC*) који је одржан децембра 1975. године, установљена је група ТРЕВИ (*Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence International*), у виду форума чији је основни циљ био ефектна кооперација министарстава унутрашњих послова, размена информација о терористичким активностима, решавање питања безбедности авио-саобраћаја и других осетљивих подручја (група ТРЕВИ 2 основана је 1976. године). На самом почетку рада постојале су две радне секције, од којих се прва бавила питањима тероризма, а друга едукацијом и полицијском технологијом. Деценију касније, дакле, 1985. године, основане су још две групе чија се надлежност простирала на мере усклађивања безбедоносне сарадње и на превенцију других врста злочина (изузев тероризма). Значајно је напоменути да су наведене четири групе током времена добијале нове надлежности, а наведена група ТРЕВИ 2 је у својој ингеренцији имала и рад на спречавању и сузбијању хулиганизма на фудбалским теренима. Форум ТРЕВИ постојао је све до 1992. године, када је замењен одредбама из трећег стуба Уговора из Маастрихта (*Maastricht Treaty*) које су уређивале питања азила, имиграције, царина, полицијске делатности и правосудне сарадње. Значајан помак у смислу апострофирања значаја кривичног права за неометано функционисање Европске економске заједнице (*European Economic Community – EEC*) начињен је 1985. године. Тада је Европска

помоћ италијанској полицији, која је истражујући цео случај утврдила да је дошло до повреда домаћег закона који уређује питање боравка странаца на територији Италије. Наиме, према тадашњем италијанском закону, домаћи држављанин је могао бити осуђен на казну затвора од шест месеци, уколико у предвиђеном року домаћој полицији не пријави страног држављанина. Међутим, Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) је у својој пресуди од 7. јула 1976. године у конкретном случају утврдио да таква одредба италијанског закона може представљати сметњу слободном кретању људи на територији тадашње Европске економске заједнице (*European Economic Community – EEC*), као и да је предвиђена казна престрога у односу на прекршај који је учињен. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:61975CJ_0118&from=EN. Посећено: 7. фебруара 2017, 12: 24.

комисија (*European Commission – EC*) издала Белу књигу о комплетирању јединственог тржишта (*White Paper on completing the internal market*) и потписан је Шенгенски споразум (*Schengen Agreement*), дакле, два документа која су предвиђала укидање државних граница међу државама потписницама, што за директну последицу има и већу изложеност ризицима које са собом носи организовани криминал. У Европи је тада завладала велика забринутост изазвана повећаном миграцијом становништва и наглим порастом броја лица која су тражила азил у развијенијим европским државама. У најгорој позицији се нашла Западна Немачка, с обзиром на економски ниво и повољан географски положај, при чему се никако не сме занемарити њена веома либерална политика у погледу давања азила страним држављанима. Сензационални пад Берлинског зида, наговестио је потпуно другачији почетак 90-их година, односно једне нове ере која ће покренути праву бујицу од близу 2,5 милиона људи из бивших социјалистичких држава према Европи, а нарочито према Савезној Републици Немачкој ради добијања држављанства на основу порекла.¹⁰ Ступањем на снагу Уговора из Мастрихта (*Maastricht Treaty*) кривично право је коначно добило место које без дилеме и заслужује. Уговор је документ *par excellence*, дакле круцијалан, нарочито због чињенице што је тада Европска унија (ЕУ) препозната као субјект који тек у наредним годинама на подручју кривичног права, треба да поседује неопходне ингеренције. Правосудна и полицијска сарадња промовисана је као главна стратегија за постизање јединственог циља, а то је успешна борба против организованих криминалних активности. Ефикасна сарадња, синергетска дејства и успостављање великог броја мрежа за размену неопходних информација допринели су једноставнијим облицима непосредне, али веома ефектне борбе надлежних органа против добро организованих учиниоца кривичних дела. Такав начин деловања изнудио је установљење специфичних програм тренинга који су омогућили органима држава чланица, да на ефектан начин размењују информације са надлежним органима Европске уније (*European union – EU*). У складу с тим врло битним документом сматра се Конвенција о поједностављеном изручењу (*Convention on the simplification of extradition*), која потписана 1995. година с циљем да се редуцира неопходно време потребно за екстрадицију и да се олакша сама процедура.¹¹ Исте године

---

¹⁰ S. Lavenex, W. Wallace, "Towards a European Public Order?", in Wallace, H., Wallace, W and Polak, M. A. (eds) *Policy Making in the European Union*, 5th Edition, Oxford/ New York: OUP, 2005, pp 457-461.

¹¹ J. Winter, D. Curtin, A. Kellermann, B. de White, *Reforming the Treaty of the European Union*, TCM Asser Institute: Kluwer Law International, 1995, p. 407.

формирана је и Европска правосудна мрежа (*European Judicial Network – EJN*) која је имала циљ да омогући сарадњу судских инстанци држава чланица, првенствено путем директних контаката надлежних органа у циљу превенције и сузбијања организованог криминала. У наредном периоду, Европски савет (*European Council – EC*) усвојио је велики број Заједничких Акција (*Joint Actions*), које подразумевају све облике бескопромисне борбе против расизма, ксенофобије и међународног организованог криминала на једној страни, и размену валидних информација које се односе на хемијски профилисане дроге, на другој страни.

3) НАЧЕЛО *NE BIS IN IDEM*

Начело је настало превођењем фразе са латинског језика (*ne bis in idem*) и предвиђа да се поступак не може водити за исто кривично дело против лица коме је у једној држави већ суђено, што се сматра за интерно *ne bis in idem* начело, или да се у другој држави, као и пред међународним судом (*ne bis in idem* принцип у односу на релације међу државама, или између државе и међународног суда), поступак не може водити, ако је лице већ осуђено или ослобођено.¹² Према томе, најједноставније се може дефинисати као немогућност вођења поновног кривичног поступка против одређеног лица поводом исте ствари. Због тога је у међународним правним документима општеприхваћен став, да наведено начело представља један од основних принципа на коме почива кривично право. У оквиру англосаксонског правног система постоји забрана, да се лице два пута процесуира (*double jeopardy*), па су ослобађајуће одлуке пороте увек коначне. То значи да се начело не бис ин идем схвата као право појединца, док у европском континенталном праву представља одраз правне традиције и гаранцију правне сигурности. Посебно треба истаћи да је начело *ne bis in idem* због свог значаја у великом броју законодавстава загарантовано као уставно право. Посматрано са историјског аспекта, представља творевину римског права и свој корен вуче из латинске изреке (*izbis de eadem re non sit action*),¹³ што у преводу значи, да поводом исте ствари није допуштено два пута поднети тужбу(...). Има аутора који сматрају да начело води порекло из латинске изреке (*nemo bis vexari pro una et eadem causa*)¹⁴, која предвиђа да лице не може бити два пута

¹² М. Шкулић, Коментар Законика о кривичном поступку, Службени гласник, Београд, 2011.

¹³ Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2007, str. 807.

¹⁴ G. Conway, *Ne Bis in Idem in International Law*, International Criminal Law Review 3, Koninklijke Brill NV, Netherlands, 2003, pp. 217–244.

узнемиравано или третирано по истом основу, или изреке (*nemo debet bis puniri pro uno delicto*), да нико не сме бити два пута кажњен за исто кривично дело. Марко Тулије Цицерон (*Marcus Tullius Cicero*), римски адвокат, политичар, оратор, писац и филозоф сматра се идејним творцем начела *ne bis in idem*. Исто се данас првенствено примењује да би се осигурала заштита грађана од самовољног и нехуманог кажњавања од стране државе, која једина има право да преко надлежних полицијских и судских органа предузима кривично гоњење и изриче кривичне санкције (*ius puniendi*). Управо из тог разлога, савремена кривична законодавства нужно садрже одредбе које прописују начин вођења кривичних поступака, али и читаву палету права која су гарантована процесуираним и оптуженим лицима. Повеља Европске уније о основним правима (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*),¹⁵ усвојена 7. децембра 2000. године, у члану 50 је изричита и предвиђа: “ (...) да нико не може бити поново процесуиран или кажњен за кривично дело за које је био коначно ослобођен или осуђен на територији Европске уније (ЕУ) у складу са законом”. Први званични документ у којем је Европска унија (ЕУ) признала важност начела *ne bis in idem* је Шенгенски споразум (*Schengen Agreement*) који је од стране влада држава Економске уније Бенелукса (*Governments of the States of the Benelux Economic Union*), Савезне Републике Немачке (*Federal Republic of Germany*) и Републике Француске (*French Republic*), потписан 14. јуна 1985. године и који се односио на постепено укидање граничних контрола међу потписницима истог. Конвенција којом се спроводи Шенгенски споразум (*Convention implementing the Schengen Agreement – CISA*)¹⁶ потписана је 1990. године и у члану 54 предвиђа: “ (...) да се против

---

¹⁵ Прокламована од стране Европског парламента (*European parliament – EP*), Европског савета (*European council – EC*) и Европске комисије (*European commission – EC*), Повеља представља јасан одраз духовне и моралне бастине Европске уније (ЕУ), надржавне заједнице која се заснива на недељивим универзалним вредностима људског достојанства, слободе, једнакости и солидарности, уз потпуну посвећеност принципима демократије и владавине права. Такође, као правни акт, Повеља има задатак да постави појединца у центар активности, успостављањем подручја слободе, безбедности и правде. Поменути члан 50 носи назив Забрана поновног процесуирања или кажњавања у кривичним поступцима поводом исте кривичне ствари (*Right not to be tried or punished twice in criminal proceedings for the same criminal offence*) и део је шестог поглавља који уређује питања правде (*Justice*). http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf. Посећено: 30. јануара 2017, 15: 59.

¹⁶ Конвенција је ступила на снагу у седам држава (Француска, Белгија, Немачка, Холандија, Луксембург, Шпанија и Португалија) марта 1995. године. Представља документ којим је у државама потписницама уведен Шенгенски информациони систем (*Schengen Information System – SIS*), један од најсавременијих облика прекограничног праћења лица која се баве организованим криминалом. Данас

лица против кога је у једној држави уговорници судски поступак правоснажно окончан не може водити поступак у другој држави уговорници за исто кривично дело уколико је изречена казна извршена, тренутно у поступку извршења или се према законима државе уговорнице, која је пресуду изрекла, више не може извршити”.¹⁷ Уопштено говорећи, исти члан предвиђа начело *ne bis in idem* као ограничење употребе *ius puniendi* од стране држава чланица, али истовремено и проширење примене наведеног начела на прекограничне случајеве, што је за процес европске интеграције чин од велике важности, као и основ за даље напредовање судске праксе Европског суда правде (*European court of Justice – ECJ*).¹⁸ Споразуму су касније приступиле Италија (1990. године), Португалија (1991), Шпанија (1992), Аустрија (1995), као и Финска, Краљевина Шведска и Краљевина Данска (1996). Нарочита пажња начелу *ne bis in idem* посвећена је априла 2003. године, када је Грчка поднела предлог за доношење Оквирне одлуке (*Framework Decision*), с намером да издејствује измену садржине чланова 54–58 Конвенције којом се врши имплементација Шенгенског споразума (*Convention implementing the Schengen Agreement – CISA*), с обзиром, да је у то време још увек у правним системима неколико држава чланица дејство начела *ne bis in idem* било признато само на националном нивоу, дакле, путем националних уставних или законских одредаба. Иницијатива Грчке, позната под називом Фрајбуршки предлог (*Freiburg proposal*), била је усмерена на појашњење транснационалног начела *ne bis in idem*, између осталог и путем опширног дефинисања концепта кривичног дела, као и изузетака од самог начела у случају новог или претходно неоткривеног доказа. Грчки предлог наишао је на оштре критике, тако да Европски савет (*European council – EC*) као мериторни орган није подржао конкретну иницијативу. Генерални закључак био је да би било боље сачекати Европску комисију (*European Commission – EC*) да предузме потребне активности на пољу које је тада било део трећег стуба Европске уније (ЕУ).¹⁹ Фрајбуршки предлог о конкурентној јурисдикцији и забрани вишеструког процесуирања на

двадесет две државе чланице Европске уније (ЕУ) чине део поменутог система (изузеци: Хрватска, Бугарска, Румунија и Кипар), заједно са Норвешком, Исландом, Швајцарском и Лихтенштајном.

¹⁷ Интернет: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/SCH.ACQUIS-EN.pdf>. Посећено: 30 јануар 2017, 16: 07.

¹⁸ J. Vervaele, *Ne bis in idem: verso un principio costituzionale transnazionale in UE?*, Rivista italiana di diritto e procedura penale, Vol. 57, N° 1, 2014, p. 46.

¹⁹ The Law Society of England and Wales – Subcommittee E, “Inquiry into the initiation of EU legislation” at para. 32. www.parliament.uk/documents/upload/LawSocietyEnglandWales.0408.pdf. Посећено: 31. јануар 2017, 10: 02.

територији Европске уније (ЕУ) био је приватна иницијатива²⁰ и предвиђао је тростепени приступ решавању различитих проблема приликом примене начела *ne bis in idem*. У првом степену би понуђени предлог решавао различите проблеме који се односе на координацију конкурентне јурисдикције у кривичним предметима у предистражним фазама поступка. Други корак представљало би појашњење различитих аспеката “европског” *ne bis in idem* принципа, док би трећи корак подразумевао појашњење и примену забране двоструког кажњавања.²¹

У другом делу предлога дата је јасна дефиниција начела и других битних појмова, па је у том смислу било предвиђено да:

1. особа не може бити процесуирана на територији Европске уније за дело за које је већ коначно пресуђено од стране државе чланице или конкретног европског органа;
2. “особа” може бити било које физичко или правно лице;
3. “процесуирање” подразумева кривично гоњење са репресивним карактером. Није неопходно да је прекршај на коме је процесуирање засновано квалификован као кривични од стране правног система у коме је вођен први поступак;
4. “дело” подразумева суштински исте чињенице, независно од њиховог правног карактера;
5. “коначно пресуђено” подразумева одлуку којом се завршава процесуирање на начин да, у складу са правним системом у коме је вођен поступак, забрањује будуће процесуирање и дозвољава поновно отварање предмета само у изузетним околностима и
6. “европски орган” може бити било која институција Европске уније која има надлежност да процесуира.²²

Међутим, и поред свега проблем сукоба надлежности који се односио на истовремено кривично гоњење лица у две или више држава чланица није решен. Након великог броја дебата уследио је закључак, да је једини начин за спречавање истовремених процесуирања по истом основу, примена

---

²⁰ Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales strafrecht 2003. www.mpicc.de/www/pub/forschungsarbeit/strafrecht/archiv/freiburg_proposal.html. Посећено: 31. јануар 2017, 10: 24.

²¹ W.B. Van Bockel, *The “ne bis in idem” principle in EU law: a conceptual and jurisprudential analysis*, Kluwer law international, European monographs 72, Amsterdam, 2010, p. 6.

²² A. Biehler, R. Kniebühler, J. Lelieur-Fischer, Lelieur-Fischer, S. Stein, *Freiburg Proposal on Concurrent Jurisdictions and the Prohibition of Multiple Prosecutions in the European Union*, Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law, Freiburg, November 2003, p. 10.

института *res judicata*. Дакле, уколико би надлежни правосудни орган једне државе чланице донео коначну пресуду којом је конкретни поступак и окончан, лице по истом основу не би могло бити подложно новом процесуирању. Управо из тог разлога је Европска комисија (*European commission – EC*), у складу са правом законодавне иницијативе коју има на располагању, изнела предлог у коме се разматра могућност увођења ефикасног механизма који би у великој мери олакшао избор у погледу надлежности предузимања одређеног кривичног поступка. Изнети предлог је од изузетног значаја, што се најбоље може закључити уколико се узме у обзир чињеница да се Европска унија (ЕУ) темељи на четири основне слободе, од којих је можда и најважнија-слободан проток људи. Неометано кретање на територији Европске уније (ЕУ) представља *par excellence* право свих њених држављана, међутим, исто би могло бити угрожено нарочито у систему који би на било који начин омогућавао вишеструке кривичне поступке (*multiple prosecutions*). То значи да би била угрожена основна права и интереси људи који би несумњиво били изложени и великим материјалним трошковима. Конкретно решење је уследило 2005. године, када је Европска комисија (*European commission – EC*) донела Зелену књигу о сукобу надлежности и начелу *ne bis in idem* у кривичним поступцима (*Green Paper On Conflicts of Jurisdiction and the Principle of ne bis in idem in Criminal Proceedings*), где посебно место заузима појашњење процедуре новог механизма примене који се састоји из три основна и четвртог, додатног корака. За предузимање првог корака (Идентификација и информације о „заинтересованим“ странама) круцијелно је извршити избор држава чланица које би могле бити заинтересоване за конкретан кривични поступак, што значи да би морале бити обавештене о томе, да су дужне да учествују у процедури избора најприкладније јурисдикције за преузимање кривичног гоњења. С тим у вези, надлежни орган власти државе чланице која је започела поступак (или је заинтересована), а који се може довести у везу са другом државом чланицом, мора у разумном року обавестити њене релевантне институције о својим активностима. Наравно, може се догодити да обавештена држава покаже снажан интерес за предузимање кривичног поступка. У случају да ниједна држава чланица не искаже заинтересованост за преузимање кривичног гоњења, држава која је иницирала поступак обавештавања других, може самостално да настави са вођењем истог. Други корак (Консултација/ дискусија) јавља се у случајевима у којима су две или више држава чланица Европске уније (ЕУ) заинтересоване за процесуирање истог случаја. У таквим околностима надлежни орган мора бити у стању, да испита проблем у вези са јурисдикцијом која се намеће као најприкладнија, а истовремено представља и најбоље решење за предузимање кривичног гоњења. Врло корисном показала се опција која налаже обавезу укључења у дискусију (*duty to enter into discussions*) с циљем уважавања ставова свих заинтересованих

држава чланица, будући да директан контакт и сучељавање различитих мишљења неретко доприноси проналажењу најбољих решења. Значај таквих активности види се у томе, што у великом броју случајева доводе до раног консензуса о избору јурисдикције која ће најефикасније процесуирати конкретни случај. Трећи корак (Решавање спора/медијација) примењује се на захтев државе чланице која је заинтересована за конкретни предмет само уколико су претходни покушаји постизања споразума били неуспешни. Тада се приступа покретању механизма за решавање спорова, који има задатак да омогући дијалог заинтересованих страна, уз евентуално укључивање одређеног органа (најчешће Еуројуст)²³ Европске уније (ЕУ), који ће имати улогу медијатора. Осим тога, као разумљиво решење намеће се и стварање новог тела (одбора, панел), које би чинили највиши државни тужиоци и/или судије, а чија би надлежност обухватала само конкретан спор. Последњи, додатни корак изазива највише пажње, имајући у виду да би подразумевао обавезујућу одлуку за сада непостојећег, органа Европске уније (ЕУ). Наиме, у случајевима у којима није могуће решити спор, као решење се разматра постојање одређеног органа Европске уније (ЕУ) који ће доносити обавезујуће одлуке о томе која је јурисдикција најприкладнија за вођење одређеног поступка, с тим што је много контроверзи које прате изнети предлог, а које начелно онемогућавају формирање таквог тела.²⁴ Битно је напоменути да је ступањем на снагу Лисабонског споразума (*Lisbon Treaty*), последњег уговора

---

²³ Установљена 6. марта 2002. године, Еуројуст представља агенцију Европске уније (ЕУ) основану с циљем ефикасног супротстављања прекограничном и организованом криминалу. Седиште агенције је у Хагу. Чини је двадесет осам чланова, међу којима се налазе истакнути тужиоци, судије, полицијски службеници... из сваке државе чланице. Идеја о њеном формирању први пут је представљена на састанку Европског савета (*European council – EC*) у Тампери (Финска), који је одржан 15. и 16. октобра 1999. године. На састанку који је био посвећен стварању простора слободе, безбедности и правде, присуствовали су шефови држава и влада чланица Европске уније (ЕУ). Важност улоге коју агенција има на плану безбедности и правне сигурности, најбоље потврђује чињеница да Лисабонски споразум (*Lisbon Treaty*) у два члана ближе одређује Еуројуст, дефинишући њену надлежност. Наиме, члан 85 Лисабонског споразума (*Lisbon Treaty*) промовише активности Еуројуст-а у смислу, да подржава и ојачава координацију и сарадњу између националних истражних и органа гоњења у вези са озбиљним криминалом који утиче на две или више држава чланица. Члан 86 истог споразума прописује, да у циљу борбе против злочина који утичу на финансијске интересе Европске уније (ЕУ), Европски савет (*European council – EC*), путем прописа донетих у складу са посебним правним поступком, може да успостави Канцеларију за Европско јавно тужилаштво из Еуројуст-а. Интернет: <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>. Посећено: 25. јануара 2017, 11: 24.

²⁴ Commission of the European Communities, Green Paper On Conflicts of Jurisdiction and the Principle of *ne bis in idem* in Criminal Proceedings, {SEC(2005) 1767}, Brussels, 23.12.2005, pp. 4-6.

који је потписан на нивоу Европске уније (ЕУ), Повеља Европске уније о основним правима (*European Union Charter of Fundamental Rights*) постала интегрални део *acquis communautaire*, а њен члан 50 који предвиђа начело *ne bis in idem* добио је снагу прописа који се мора беспоговорно поштовати.

4) СЛУЧАЈЕВИ ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Случај Мантело

Италијански држављанин Гаetano Мантело (*Gaetano Mantello*) је пред судом у Катањи (*Tribunale di Catania*) 2005. године осуђен на затворску казну од десет месеци и двадесет дана због поседовања кокаина. Међутим, током 2008. године исти суд је поново издао налог за његово хапшење, због учествовања у илегалним пословима организоване криминалне групе, која се током 2004. и 2005. године бавила трговином дроге између Италије и Немачке. Немачки органи гоњења ухапсили су господина Мантела, али су правосудни органи изразили забринутост у погледу легитимности налога за хапшење, с обзиром на обавезу поштовања принципа *ne bis in idem*. Виши покрајински суд у Штутгарту (*Oberlandesgericht Stuttgart*) је зато затражио помоћ од Европског суда правде (*European Court of Justice – ECJ*) са питањем, да ли се радње незаконитог увоза дроге сматрају „истим радњама“. Постављено је питање, ако су италијанске истражне власти у тренутку доношења пресуде за незаконити увоз дроге имале доказе који су подупирали сумњу на чланство оптуженог у криминалној организацији, зашто су пропустиле да покрену кривични поступак? Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) истакао је да се због потребе јединствене примене права Европске уније тумачење концепта „истих радњи“ не сме препустити државама чланицама. Круцијелно је утврдити, да ли је у конкретном случају реч о „коначно пресуђеној“ ствари, с обзиром да су италијански истражни органи поседовали доказе о радњама које су као кривична дела била наведена у Европском налогу за хапшење (*European Arrest Warrant – EAW*), али исте нису предале суду у поступку у којем је донесена осуђујућа пресуда за поједина кривична дела. Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) истакао је да се питање да ли је особа коначно осуђена утврђује применом права државе чланице у којој је пресуда изречена, као и да одлука не спречава будућу истрагу на националном нивоу. То значи да у начелу не представља препреку за отпочињање или наставак кривичног поступка за исте радње у некој другој држави чланици. Имајући у виду да је италијанска судска власт надлежна за издавање Европског налога за хапшење (*European Arrest Warrant – EAW*), изричито изјавила и објаснила да претходна пресуда не обухвата радње на које се налог односи и на тај начин је спречено будуће кривично гоњење. То значи

да судске власти у Немачкој, као држави извршења налога, нису имале правно ваљане разлоге за обавезно одбијање извршења налога. Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) истакао је да је држава чланица у којој је донета пресуда једина надлежна, да одлучи да ли је лице и коначно осуђено,²⁵ што би спречило поновно гоњење истог.

Случај Косовски

Надлежни суд у Хамбургу (*Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg*) затражио је правну помоћ од Европског суда правде (*European court of Justice – ECJ*) у вези са питањем, да ли је пружена могућност државама чланицама, утврђена чланом 55 ставом 1, тачком (а) Конвенције којом се спроводи Шенгенски споразум (*Convention implementing the Schengen Agreement – CISA*), да не примењују начело *ne bis in idem* уколико су кривична дела на која се страна пресуда односи извршена у потпуности или делимично на њиховој територији, ограничење члана 50 Повеље Европске уније о основним правима (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*), допуштена њеним чланом 52 ставом 1. Пред јавним тужиоцем у Хамбургу (*Staatsanwaltschaft Hamburg*) покренут је истражни поступак против господина Косовског којем се ставља на терет да је 2005. године починио кривично дело изнуде. Наиме, жртва је присиљена да потпише купопродајни уговор који се односио на приватни ауто у којем је касније господин Косовски ухапшен током рутинске контроле саобраћаја у Колобрзегу (Пољска) од стране пољских надлежних органа. Пјотр Косовски (*Piotr Kossowski*) је том приликом послат на извршење казне затвора на основу другог предмета. Недуго затим, Регионално тужилаштво у Колобрзегу (*Prokuratura Rejonowa w Kołobrzegu*) покренуло је истражни поступак против њега у вези са кривичним делом изнуде коју је починио на територији Савезне Републике Немачке. С циљем добијања правне помоћи Окружно тужилаштво у Косзалину (*Prokuratura Okręgowa w Koszalinie*) затражило је од немачких колега документа о спроведеној истрази, која су добијена августа месеца 2006. године. Међутим, поступак је обустављен, а одлука је образложена чињеницом да није било могуће обавити саслушање жртве и сведока, који су имали боравиште у Савезној Републици Немачкој, која је издала Европски налог за хапшење (*European Arrest Warrant – EWA*) господина Косовског, а чије је изручење 2009. године и затражила од пољских судских власти. Окружни суд у Косзалину (*Sąd Okręgowy w Koszalinie*) је 2009. године одбио извршење поменутог налога, али је Пјотр Косовски

---

²⁵ Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CA0261&qid=1484593136622&from=HR>. Посећено: 14. јануара 2017, 18: 29.

(Piotr Kossowski) ухапшен почетком 2014. године у Берлину (Савезна Република Немачка), када је против њега и подигнута оптужница због кривичних дела почињених 2005. године. Надлежни суд у Хамбургу (*Landgericht Hamburg*) одбио је да покрене судски поступак због чињенице да је одлуком тужилаштва у Колобрзегу окончан судски поступак у складу са чланом 54 Конвенције којом се спроводи Шенгенски споразум (*Convention implementing the Schengen Agreement – CISA*). Јавно тужилаштво у Хамбургу уложило је приговор против такве одлуке пред Вишим судом у Хамбургу (*Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg*) који је, изражавајући сумњу у правилно тумачење права Европске уније, одлучио да се обрати за помоћ Европском суду правде (*European court of Justice – ECJ*). Неопходно је било утврдити, да ли су и даље правно ваљане резерве које су уговорне стране изразиле приликом ратификације Конвенције којом се спроводи Шенгенски споразум (*Convention implementing the Schengen Agreement – CISA*), у складу са чланом 55 став 1, тачка (а) наведене Конвенције. Нарочито је важна резерва коју је Савезна Република Немачка изразила приликом депоновања инструмента о ратификацији у смислу, да исту не обавезује члан 54 Конвенције „ако су дела на која се страна пресуда односи извршена у целини или делимично на њеној територији. Да ли су поменуте резерве уствари ограничења члана 50 Повеље Европске уније (ЕУ) о основним правима (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*) у смислу члана 52 став 1 истог документа? У случају негативног одговора, постављено је питање да ли треба начело *ne bis in idem* тумачити на начин на који се исто противи кривичном гоњењу окривљеног лица у држави чланици (Савезна Република Немачка) уколико је кривични поступак против њега у другој држави чланици (Пољска) тужилаштво обуставило, без спровођења истраге и услед непостојања основане сумње и да ли може бити поновно покренут поступак само у случају појаве битних, до тада непознатих, околности, иако у конкретном случају не постоје? Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) изразио је мишљење да резерва предвиђена чланом 55 став 1, тачка (а) Конвенције којом се спроводи Шенгенски споразум (*Convention implementing the Schengen Agreement – CISA*), мора бити проглашена неваљаном. Такође, начело *ne bis in idem* из члана 54 поменуте Конвенције и члана 50 Повеље Европске уније (ЕУ) о основним правима (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*) мора бити тумачено на начин, да се решење о обустављању поступка које је издало јавно тужилаштво и којим је окончан истражни поступак не може сматрати „правоснажном пресудом“, с обзиром да надлежни органи нису обавили саслушање жртве и сведока.²⁶ Дакле, члан 55 Конвенције којом се спроводи Шенгенски споразум

²⁶ Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62014CC0486&from=EN>. Посећено: 1. фебруар 2017, 19: 32.

(*Convention implementing the Schengen Agreement-CISA*) више није валидан, јер представља ограничење фундаменталног права које је признато чланом 50. Повеље Европске уније (ЕУ) о основним правима (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*), док према члану 52. наведене Конвенције, таква ограничења морају бити пропорционална и могу постојати само уколико су непоходна и уколико суштински испуњавају циљеве Европске уније (ЕУ), или су израз потребе да се заштите права и слободе других. Такође, битно је напоменути да судска пракса европског права под појмом “исте радње” не подразумева увек материјални концепт, њихов правни основ, као и обавезно инкорпорирање у сам појам намере. Тако, за кивично дело које је кажњиво у једној држави чланици, друга држава чланица може захтевати постојање додатног елемента да би га окарактерисала на исти начин. Будући да захтева специфичан мотив као елемент кривичног дела (намера), исто материјално понашање може се сматрати кривичним делом различитим од оног за које је лице процесуирано у другој држави чланици. Дакле, у том случају ће и друга држава имати право да процесуира исто лице, мада би, с обзиром да су два кривична дела практично иста, извршилац (уколико буде поново осуђен), морао да издржава само строжију казну.²⁷

Случај Франсон

Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) је крајем децембра 2010. године примио захтев за доношење претходне одлуке на основу члана 267. Уговора о функционисању Европске уније (ЕУ), у циљу појашњења начела *ne bis in idem* у праву Европске уније. Захтев је поднело државно тужилаштво Краљевине Шведске (*Åklagaren*) против Ханса Акерберга Франсона (*Hans Åkerberg Fransson*) у оквиру кривичног поступка због утаје пореза. Господин Франсон је позван да се 9. јуна 2009. године појави пред Окружним судом у Хапаранди (*Haparanda tingsrätt*) због оптужбе да је починио наведено кривично дело. Оптужница га је теретила да је у својим пореским извештајима током 2004. и 2005. године навео нетачне податке, услед чега је државни буџет оштећен за скоро 320 хиљада шведских круна. Такође, процесиуран је и због непријављивања прихода за месец октобар током две наведене године, услед чега су организације за социјалну сигурност оштећене за скоро 35 хиљада шведских круна. На основу изнетог чињеничног стања господину Франсону је за пореску 2004. годину наложено, да уплати преко 35 хиљада шведских круна на име

---

²⁷ Simonato, M. *Ne bis in idem in the EU: Two important questions for the CJEU* (Opinion of the AG in C-486/14 Kussowski), European Law Blog, News and comments on EU law, January 2016. Доступно на: <http://europeanlawblog.eu/>. Посећено: 1. фебруара 2017, 20: 05.

прихода које је остварио, око пет хиљада шведских круна на име пореза на додату вредност (ПДВ) и преко седам хиљада шведских круна на име прихода послодавца. За пореску 2005. годину изречена му је казна од 54 хиљаде шведских круна на име остварених прихода, 3,2 хиљаде шведских круна на име пореза на додату вредност (ПДВ) и 7,2 хиљаде шведских круна на основу прихода послодавца. У све изречене износе урачуната је и вредност камате, међутим, против изречене санкције није уложена жалба у управном поступку, док се одлука на основу које су новчане санкције изречене темељила на подацима наведеним од стране тужилаштва у кривичном поступку. Нејасно је било, да ли случај спада у надлежност права Европске уније (*jurisdictional questions*), да ли принцип *ne bis in idem* спречава наметање кривичних санкција за утају пореза уколико је већ била изречена административна (управна) санкција за исто дело и да ли треба оптужницу против господина Франсона одбацити с обзиром да је у другом поступку већ кажњен за исте радње?²⁸ Као што је већ наведено, забрана двоструког кажњавања загарантована је Повељом Европске уније о основним правима (чланови 50. и 51), Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода, док је за конкретан случај веома битна Шеста директива Европског савета из 1977. године о хармонизацији законодавстава држава чланица на плану пореза на додату вредност, чији члан 28 предвиђа да је сваки порески обвезник дужан да достави обрачун у року који пропише држава чланица. Потоње имају могућност да одреде и друге обавезе уколико сматрају да су неопходне за неометано убирање пореза и спречавање пореске евазије. Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) посебно је апострофирао да члан 50 Повеље Европске уније о људским правима не представља сметњу државама чланицама, да поводом истих радњи које се огледају у непоштовању обавеза пријаве података о порезу за додату вредност предвиде комбинацију пореских (административних, управних) и кривичних санкција. Треба рећи да се за доношење одлуке о кривичноправној природи санкције користе три метода. Први је правна квалификација прекршаја у националном праву, други је природа прекршаја, а трећи метод односи се на врсту и тежину санкције која се може изрећи учиниоцу. Дакле, установљено је да држава чланица може за исте радње које се односе на непоштовање обавеза пријављивања података у вези са порезом на додату вредност (ПДВ) истовремено изрећи пореску и кривичну санкцију, уколико прва санкција није кривичноправна, што у сваком конкретном случају мора проверити национални суд. Даље, у смислу последица које мора национални суд утврдити у случају неусклађености националног права и Европске

²⁸ <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=134202&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=121770>. Посећено: 2. фебруар 2017, 17: 24

конвенције о заштити људских права и основних слобода (*European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*), Европски суд правде (*European Court of Justice – ECJ*) истакао је да наведени документ још увек не представља обавезујући акт, с обзиром да Европска унија (*European union – EU*) није потписница тог споразума, па исти није правни инструмент који може бити део правног реда Европске уније (ЕУ). Зато она не може уређивати однос између наведеног документа и законодавства држава чланица, нити одређивати последице које мора установити национални суд у случају неусклађености националног права са правима која произлазе из наведене конвенције. У погледу Повеле Европске уније о основним правима (*European Union Charter of Fundamental Rights*) ситуација је другачија, јер представља правни акт који чини део ацџуиц цоммунаутаире. То значи да државе чланице не смеју предузимати никакве мере које би могле да умање значај одредби којима се гарантују права грађанима, као и да исте на погрешан начин тумаче, што би за последицу имало смањен опсег предвиђених права.

5) ИЗВОРИ

- Аврамов, С., Крећа, М., Међународно јавно право, Савремена администрација, Београд, 2003.
- *Concurrent Jurisdictions and the Prohibition of Multiple Prosecutions in the European Union*, Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law, Freiburg, November 2003.
- Commission of the European Communities, Green Paper On Conflicts of Jurisdiction and the Principle of *ne bis in idem* in Criminal Proceedings, {SEC(2005) 1767}, Brussels, 23.12.2005.
- Conway, G., *Ne Bis in Idem in International Law*, International Criminal Law Review 3, Koninklijke Brill NV, Netherlands, 2003.
- Council Directive 72/166/EEC on the approximation of the laws of Member States relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, and to the enforcement of the obligation to insure against such liability, OJ L 103 of 02.05.1972..
- Horvatić, Ž., Globalno suprostavljanje kriminalu na prelomu milenijuma, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, br. 2/01.
- Lavenex, S., and Wallace, W., "Towards a European Public Order?" (in: Wallace, H., Wallace, W. and Polak, M. A. (eds) *Policy Making in the European Union*, 5th Edition (Oxford/ New York: OUP, 2005).
- Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales strafrecht 2003.
- Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2007.

- Simonato, M., *Ne bis n idem in the EU: Two important questions for the CJEU* (Opinion of the AG in C-486/14 Kussowski), European Law Blog, News and comments on EU law, January 2016.
- Smeulers, V. A., *The position of the individual in international criminal cooperation* (in Vervaele J. A. E. (ed.), European Evidence Warrant. Transnational Judicial Inquiries in the EU, Intersentia, 2005.
- Стојановић, З., Међународно кривично право, Правна књига, Београд, 2008.
- Шкулић, М., Коментар Законика о кривичном поступку, Службени гласник, Београд, 2011.
- The Law Society of England and Wales – Subcommittee E, “Inquiry into the initiation of EU legislation“ at para. 32.
- Van Bockel, W. B., *The “ne bis in idem” principle in EU law: a conceptual and jurisprudential analysis*, Kluwer law international, European monographs 72, Amsterdam, 2010.
- Vervaele, J., *Ne bis in idem: verso un principio costituzionale transnazionale in UE?*, Rivista italiana di diritto e procedura penale, Vol. 57, № 1, 2014.
- Winter, J., Curtin, D., Kellermann, A. de White, B., *Reforming the Treaty of the European Union*, TCM Asser Institute: Kluwer Law International, 1995.
- Интернет: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=134202&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=121770>
- Интернет: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf.
- Интернет: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/SCH.ACQUIS-EN.pdf>.
- Интернет: www.parliament.uk/documents/upload/LawSocietyEnglandWales.0408.pdf.
- Интернет: www.mpicc.de/ww/pub/forchungsarbeit/strafrecht/archiv/freiburg_proposal.html.
- Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>.
- Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:61975CJ0118&from=EN>
- Интернет: <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>.
- Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CA0261&qid=1484593136622&from=HR>,
- Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62014CC0486&from=EN>.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Начело *ne bis in idem* представља један од основних правних принципа који је заједнички готово свим националним кривичним законодавствима у Европи. Датира још из времена старог Рима, а данас се схвата као једно од основних људских права које је од стране великог броја држава чланица загарантовано уставом као најважнијим правним актом. Принцип *ne bis in idem* на територији Европске уније (ЕУ) има кључну улогу у заштити права грађана, с обзиром на чињеницу да Европски суд правде (*European court of Justice – ECJ*) истом признаје статус једног од основних начела на којима се темељи *acquis communautaire*. Самим тим што представља фундаментални принцип кривичног права Европске уније (ЕУ), начело *ne bis in idem* пружа заштиту грађанима од поновног кривичног гоњења, у првом реду осумњиченим и осуђеним лицима, чак и у случајевима са транснационалном димензијом. То значи да коначна пресуда која је изречена у једној држави чланици представља препреку, да друге државе чланице на идентичним чињеницама процесуирају исто лице. *Ne bis in idem* се може посматрати и као врста процедуралног обезбеђења појединца, јер се на тај начин конкретно лице практично лишава непријатних ситуација којима би могло бити изложено у случају нових кривичних поступака. Слободно кретање људи, као једно од основних начела на коме фундаира Европска унија (ЕУ), било би директно угрожено уколико би код грађана преовладавао страх од поновљених кривичних процеса у другим државама чланицама поводом истог кривичног дела. Начело *ne bis in idem* је управо због значаја који поседује пронашло место у свим најважнијим правним актима којима се штите основна људска права, па тако одредбе којима се исто предвиђа садрже Повеља Европске уније о основним правима (*European Union Charter of Fundamental Rights*), Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода (*European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*), Конвенција којом се врши имплементација Шенгенског споразума (*Convention implementing the Schengen Agreement-CISA*) и/или Лисабонски споразум (*Lisbon Treaty*). Правнички посматрано, значај начела посебно се може приметити у области кривичне одговорности, јер државе управо на том подручју имају изразито традиционалан приступ сматрајући да територијални принцип и даље представља највећи степен заштите сопствених интереса и да зато имају право да процесуирају лице које је учинило кривично дело на њиховој територији. Начело *ne bis in idem* се зато може дефинисати и као ограничење наведеног принципа, односно примене националног кривичног права. Европска унија (ЕУ), као стожер мира и безбедности на Старом континенту, показала је да упркос безбедоносним ризицима којима је константно изложена поседује капацитет да својим грађанима обезбеди

највећи степен заштите од поновних кривичних поступака и евентуалних кривичних санкција, предвидевши јасна правила која се односе на примену принципа *ne bis in idem*. У том погледу, Република Србија као држава која тежи да постане чланица ЕУ треба да доследно хармонизује домаће законодавство са европским правним стандардима у овој области.